

Ти можеш

Разяснение на Конвенцията
за правата на хората с увреждания

Свят, в който уврежданията са преодолени
ФОНДАЦИЯ „ВИКТОР ПИНЕДА“

unicef

БЛАГОДАРНОСТИ

Текстът за настоящата брошура бе изготвен от Виктор Сантяго Пинега, основател на Фондация „Виктор Пинега“ и най-младият делегат от страна на правителството на специалната комисия, изработила Конвенцията за правата на хората с увреждания.

Проектът е по инициатива на УНИЦЕФ и от самото начало се ръководи от Хелен Шулте от секцията за защита на детето към УНИЦЕФ, с подкрепа от Мария Христина Галегос, координатор на „Гласовете на младежта“ в звеното „Развитие и участие на юношите“ към УНИЦЕФ. Брошурата е редактирана и издадена от Информационния отдел на УНИЦЕФ.

УНИЦЕФ благодари за подкрепата на организацията „Спасете децата“ от Великобритания и Швеция и на Специалните олимпиади.

Изразяваме благодарност и към бюрата на УНИЦЕФ в Армения, Китай, Етиопия, Никарагуа, Тайланд и Узбекистан за техния съществен принос.

Изразяваме специални благодарности към децата и младежите с увреждания, които споделиха вижданията си на консултации, организирани от „Спасете децата“ и Арабската фондация за права на човека в Сана, Йемен, през октомври 2007 година и на Младежката среща на върха, организирана от Специалната олимпиада в Шанхай, Китай, паралелно със Световните летни игри през октомври 2007 година. Много сме благодарни и на участниците в онлайн консултациите посредством „Гласовете на младежта“ и на младежките лидери с увреждания от инициативата „Свят, в който уврежданията са преодолені“ на Фондация „Виктор Пинега“.

УНИЦЕФ е особено задължен на децата, които предоставиха свои стихотворения и рисунки.

Бихме желали да благодарим на членовете на техническата консултантска група към проекта за задълбочените им коментари по всяка отделна редакция, особено на Саудамини Сигрист (УНИЦЕФ, Флоренция), Герисон Лансгаун (независим консултант), Александра Юстер, Даниел Сеймур и Нагин Перо (УНИЦЕФ, Ню Йорк), Катрин Нотън (Християнска мисия на слепите) и Чери Тропет и Ванеса Аная (Фондация „Виктор Пинега“), които помогнаха при редактирането на началните варианти.

С благодарност отбелязваме щедрата подкрепа за настоящия проект от германския комитет на УНИЦЕФ.

© УНИЦЕФ
Април 2008 г.

Изисква се разрешение за препечатване на част от настоящата публикация. За контакти: секция за професионално развитие, Информационен отдел, УНИЦЕФ

3 UN Plaza, New York, NY 10017, USA
Tel. (+ 1-212) 326-7434
Fax: (+ 1-212) 303-7985
e-mail: nyhqdoc.permit@unicef.org

Разрешение ще се даде безплатно на просветни организации и организации с идеална цел. От останалите ще се иска да заплатят малка такса.

Илюстрация на корицата от Лиза Лавоа, вдъхновена от рисунка на Леа Ноеми Ернангес

Оформление на брошурата: Кристина Блус

Ти можеш

Разяснение на Конвенцията
за правата на хората с увреждания

СЪДЪРЖАНИЕ

Проблемът

2

Действия за промяна

3

За настоящата брошура

3

За конвенцията

7

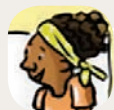
Накратко за Конвенцията за правата на хората с увреждания

8

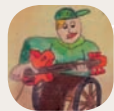
Как правата стават реалност

17

Проверете знанията си

19

Речник

21

Ти можеш

Проблемът

*Аз нямам крака,
но имам чувства.
Аз не виждам,
но мисля през цялото време.
Макар че имам глухота,
искам да общувам.
Защо хората ме възприемат като безполезно и
лишено от мисъл и говор същество,
когато аз мога както всички останали да мисля за света.*

Корали Севърс, 14 г., Великобритания

Това стихотворение говори от името на милиони деца и възрастни с увреждания, които живеят в целия свят. Много от тях се сблъскват с дискриминация всеки ден. Техните способности се пренебрегват, техните възможности се подценяват. Те не получават образованието и здравните грижи, от които се нуждаят и са изключени от дейността на общностите, в които живеят.

Но децата и възрастните с увреждания имат същите права наравно с всички останали.

„Насърчете ме!“, Бисмарк Бенавигес, 13 г., Никарагуа

Действия за промяна

По тази причина бе създадена Конвенцията за правата на хората с увреждания. Този международен документ изисква от държавите в цял свят да отстояват правата на децата и възрастните с увреждания.

УНИЦЕФ и неговите партньори работят за насърчаване на всички страни да ратифицират конвенцията. Това ще защити децата с увреждания от дискриминация и ще стимулира интегрирането им в обществото. Всички ние трябва да играем своята роля в това. Прочете тази брошура, за да научите как да се включите в дейностите, чрез които да се осигури равно отношение към всички.

Какво представлява увреждането

Чувствали ли сте се някога изоставени? Децата и възрастните, които имат трудности със зрението, усвояването на учебен материал, придвижването или слуха често се чувстват изключени. Съществуват много бариери, които могат да им попречат да участват наравно с другите, като повечето от тези бариери са поставени от обществото. Едно дете в инвалидна количка например иска да ходи на училище като останалите. Но детето не може да ходи, защото в училището няма рампа, а директорът или учителите не го подкрепят. За да бъдат интегрирани всички е необходимо да се променят съществуващите правила, отношение и дори сградите.

За настоящата брошура

Настоящата брошура бе създадена от и с участието на деца с цел разясняване на Конвенцията за правата на хората с увреждания, причините за създаването ѝ и начините, по които тя може да помогне на хората с увреждания да осъществят своите права. Надяваме се, че можете да използвате брошурата за разпространение на информация така, че децата с увреждания да имат равен шанс при постигане на своите цели.

Може вие самият да имате увреждане или да познавате някого с увреждане. Хората с увреждания имат трудности със зрението, слуха, движението и паметта. Но тези хора също имат мечти, надежди и идеи, които искат да споделят, както е в рисунките и стихотворенията, публикувани в настоящата брошура.

Споделяйте тази информация с вашите родители, учители, приятели и с всеки, който по ваше мнение проявява интерес.

В настоящата брошура ще намерите резюме на Конвенцията за правата на хората с увреждания и причините, поради които е била създадена. Можете да научите какви са правата и задълженията на всеки и какви стъпки и действия трябва да предприемат държавите, за да помогнат на децата с увреждания да упражняват своите права. Можете да научите и какви действия можете да предприемете вие, за да промените положението.

В края на брошурата има списък с гуми и обяснение на значението им. Този списък или речник ще ви помогне да разберете новите за вас гуми.

Какво е конвенцията?

Конвенцията е споразумение между държавите, които се задължават да се подчиняват на едни и същи закони по конкретни въпроси. Когато една страна подпише и ратифицира (утвърди) конвенцията, конвенцията става юридически ангажимент и държавата се ръководи от нея в действията си. Често държавата адаптира и променя законодателството си, за да подкрепи целите на конвенцията.

Какво представляват правата на човека?

Всеки човек е защитен от закони, които защитават човешките права и достойнството, което съществува по рождение (иманентно). Никой не е изключение. Например, всяко човешко същество има право на живот в свобода, а не в робство. Тези права са утвърдени във Всеобщата декларация за правата на човека, приета от всички държави-членки на ООН през 1948 година. Всички деца имат право да получават храна и здравни грижи, право да ходят на училище и право да бъдат защитени срещу насилие и злоупотреба. Децата имат и право да казват какво мислят, че трябва да стане, когато възрастните вземат решения, които ги засягат и да имат свое мнение, което да бъде взето под внимание. Правата на децата са изложени в Конвенцията за правата на детето.

Посланието е: „ТИ МОЖЕШ“

Виктор Сантяго Пинега, президент на Фондация „Виктор Пинега“

Когато бях на 5 години, загубих способността си да ходя. С напредването на възрастта мускулите ми толкова отслабнаха, че не можех да дишам. Мислех, че никои не ме харесва, защото съм различен. Родителите ми не знаеха как да постъпят. Но винаги ми даваха усещането, че съм обичан. Те вярваха в мен и ми позволиха да поемам рискове и да изпробвам нови неща. Развих своята самоувереност.

Семейството ми знаеше, че ще трябва да се боря, за да си проправам път в живота. През цялото ми детство трябваше да променям мнението на хората относно какво мога да правя и как да го правя. В крайна сметка установих, че има закони, които ме защитават. Благодарение на тези закони получих помощта, от която се нуждаех, и успях да стана добър ученик.

Да имаш увреждане не е нещо лошо. Дори може да се гордеш с него. Ние сме различни и имаме различни **СПОСОБНОСТИ**. Всяко дете може да бъде посланик на способност за нашите семейства, училища и общности. Всички ние имаме идеи, опит и умения, които могат да служат на останалите. Настоящата брошура е апел към хората от всички народи да ни почитат и уважават такива каквито сме.

Виктор Сантяго Пинега

Чудех се какъв би бил животът ми, ако живеех на място, където не защитават правата на децата, както в моя случай. Открих, че хора като мен от цял свят се събират в Организацията на обединените нации, за да работят по тези въпроси, и работих упорито, за да се присъединя към тях.

Бях най-младият делегат на специалния комитет на ООН, който написа Конвенцията за правата на хората с увреждания. Намерих си много приятели, споделях своите идеи и така заедно с правителствата създадохме конвенцията.

Всеки човек в света изглежда различен и има различни идеи, опит, традиции и способности. Научих, че тези различия създават нови възможности, нови надежди, нови мечти и нови приятелства.

Настоящата брошура представлява апел за действие към децата със и без увреждания да станат рамо до рамо и да се борят за справедливост. Различията между хората в нашия свят са съкровище, което всички трябва да оценят и споделят. Всяко дете е част от световното семейство и внася в него своите уникални способности. Всяко дете принадлежи към него.

Виктор Сантяго Пинега е просветен и филмов деец, който работи с младежи с увреждания, за да ги информира за техните права. Той е автор на инициативата „Свят, в който уврежданията са преодолявани“ със своята фондация с цел просвещаване на обществеността за способностите и потенциала на младежите с увреждания. Г-н Пинега е работил с ООН, Световната банка и правителствени ръководители за утвърждаване на принципите на уважение, равни възможности и зачитане на достойнството на всеки човек. Той страда от мускулна дистрофия и се придвижва с инвалидна количка.

Изпитвам щастие когато...
Изпитвам щастие от малките неща.
Изпитвам щастие когато...
хората разбират какво се опитвам да кажа,
когато говоря с други хора като равен.
Изпитвам щастие, защото се гордея със себе си.
Изпитвам щастие, когато уча,
защото научавам нови неща,
разбирам новините от цял свят,
мога да изчисля колко да платя, когато ям,
мога да кажа какво мисля за доброто и злото.
Изпитвам щастие, защото мога самостоятелно
да върша толкова много неща.
Изпитвам щастие, защото имам любимо занимание.
Изпитвам щастие, когато викам за футболистите,
защото тяхната страст е толкова голяма,
че се чувствам все едно съм един от тях и
много се вълнувам.
Изпитвам щастие, защото имам мечта.
Тя може да изглежда малка, но
да правя планове и да живея праведно всеки ден
ме кара да изпитвам такава щастие.

Ким Юна, 15 г., Република Корея

„Право да играеш“, Жавлон Ракмонбердиев, 12 г., Узбекистан

За конвенцията

Конвенцията за правата на хората с увреждания е споразумение между страните в цял свят за гарантиране равнопоставеното третиране на хората с увреждания и хората без увреждания. Конвенциите, понякога наричани договори, пактове, международни спогодби или правни инструменти казват на държавата (правителството) какво да прави, за да гарантира реализацията на вашите права. Всички възрастни и деца с увреждания, момичета и момчета, са включени в конвенцията.

Конвенцията за правата на хората с увреждания е приета на 13 декември 2006 година. Конвенцията е ратифицирана от 79 страни и влиза в сила на 3 май 2008 г. (виж правилата на конвенцията на www.un.org/disabilities/).

Макар че конвенцията се отнася за лица с увреждания независимо от възрастта, настоящата брошура разглежда правата и какво означават те в живота на децата, защото важните сте вие!

Защо конвенцията е важна?

Ако вие, вашите родители или някой друг във вашето семейство има увреждане, конвенцията дава полезна информация и кураж. Тя ви посочва – на вас и вашето семейство и на приятелите, които искат да ви помогнат, как да осъществите правата си. Тя дефинира и действията, които трябва да предприемат държавите, за да помогнат на хората с увреждания да реализират своите права.

Хора с различни увреждания от най-различни страни работиха заедно със своите правителства за изработване на въпросната конвенция. Те получаваха идеи като гледаха добрите действия и закони, помагачи на хората с увреждания да ходят на училище, да си намерят работа, да се забавляват и да живеят щастливо в обкръжението си.

Необходимо е да се променят много правила, отношения и дори сгради, за да се гарантира децата с увреждания да могат да посещават училище, да играят и да участват в занимания като всяко дете. Ако вашата държава е ратифицирала конвенцията, тя е приела да осъществи тези промени.

Важно е да се помни, че правата по настоящата конвенция не са нови права. Те са същите човешки права, прокламирани във Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенцията за правата на детето и други международни договори за защита на правата на човека. Конвенцията за правата на хората с увреждания гарантира зачитането на тези права при хората с увреждания.

Конвенцията накратко

*Оптимизмът е нашият девиз в живота.
Чуй, приятелю, чуйте приятели.
Нека вашият девиз бъде любов и вяра.
Животът е дар от нашия всемилостив господ
за всички създания на небето и на земята.
Ако имате приятели с увреждане,
бъдете близо до тях и им помагайте
да се чувстват уверени.
Насърчавайте ги да бъдат оптимисти и
да обичат живота.
Кажете им, че отчаянието е страхливост
и че упоритостта и решимостта са белези
за смелост.
Надеждата е смисълът на нашия живот.
Една нежна усмивка ни събира.
Няма отчаяние в живота и няма живот
в отчаянието.*

Джуан Джихад Мегхат, 13 г., Ирак

Накратко за Конвенцията за правата на хората с увреждания

Конвенцията съдържа много ангажименти. Нейните 50 члена ясно обясняват какви са тези ангажименти. Когато в следващите страници говорим за „държава“ имаме предвид държави, които са ратифицирали конвенцията (наричани държави-страни по конвенцията).

Какво представляват законите?

Законите са правила, които всеки е длъжен да спазва, за да могат хората взаимно да се уважават и да живеят заедно в обстановка на сигурност.

Какво означава ратификация?

Държавите, които ратифицират конвенцията, поемат ангажимент да положат максимални усилия за прилагане на нейните членове. Проверете дали страната ви е ратифицирала конвенцията. Ако я е ратифицирала, напомнете на представителите на вашето правителство за техните задължения. ООН публикува списък на държавите-страни по конвенцията, които са я подписали и приели. За да видите онлайн дали държавата ви е ратифицирала конвенцията, посетете уебсайта на ООН www.un.org/disabilities/.

Член 1. Цел

Този член обобщава главната цел на конвенцията, а именно стимулиране, защита и гарантиране на пълното и равно осъществяване на всички човешки права и свободи от всички хора с увреждания, включително децата.

Член 2. Определения

В този член са дадени думи, за които има конкретно определение в конвенцията. Например „език“ включва речеви, жестомимичен и други форми на неречеви езици. „Общуване“ включва езици, текстове на хартия и екран, Брайловата азбука (в която се използват изпъкнали точки за означаване на букви и цифри), тактилно общуване, едър шрифт и достъпни мултимедии (като уебсайтове и аудио).

Член 3. Общи принципи

Принципите (основните концепции) на настоящата конвенция са:

- а) Зачитане на присъщото на човека достойнство, на неговата свобода на избор и лична самостоятелност.
- б) Недискриминация (равно отношение към всички).
- в) Пълно и ефективно участие и интегриране в общността.
- г) Зачитане на особеностите и приемането на хората с увреждания като част от човешкото многообразие.
- д) Равни възможности.
- е) Достъпност (достъп до транспорт, места и информация и недопускане на отказ на достъп, по причина на увреждане).
- ж) Равенство между половете (еднакви възможности за мъжете и жените).
- з) Зачитане на развиващите се способности на децата с увреждания и на тяхното право да съхранят своята индивидуалност (да бъдеш уважаван за твоите способности и да се гордееш със себе си).

Член 4. Общи задължения

Не трябва да съществуват закони, които дискриминират хората с увреждания. Ако е нужно, държавите трябва да създадат нови закони, за да защитят правата на хората с увреждания и да прилагат тези закони. Ако старите закони или традиции дискриминират хората с увреждания, държавите трябва да намерят начини да ги променят.

При създаването на нови закони и политики правителствата трябва да се допитат до хората с увреждания, включително децата.

Ако съществуват закони или практики, които не позволяват на децата с увреждания да вършат това, което вършат останалите деца, тези закони трябва да се променят. Правителството трябва да се допита до организациите на деца с увреждания при промяната на такива закони и политики.

Конвенцията накратко

Член 5. Равенство и недискриминация

Държавите заявяват, че всички хора имат право на защита от закона и че законите в страната се прилагат към всички, живеещи на територията ѝ.

Член 6. Жени с увреждания

Държавите знаят, че жените и момичетата с увреждания са подложени на най-различни видове дискриминация и поемат задължението да защитават техните човешки права и свободи.

Член 7. Деца с увреждания

Държавите поемат задължението да предприемат всички възможни мерки, за да осигурят на децата с увреждания възможност да осъществяват всички човешки права и свободи наравно с другите деца. Държавите поемат и задължението да гарантират на децата с увреждания възможност да изразяват свободно своите виждания по всички засягащи ги въпроси. Винаги трябва първо да се гледа какво е най-добро за всяко дете.

Момчетата и момичетата с увреждания имат права наравно с останалите деца. Например, всяко дете има право да ходи на училище, да играе, да бъде защитено срещу насилие и да участва в решенията, които го засягат. Държавите са длъжни да предоставят информацията и подкрепата, нужни на децата с увреждания, за да осъществят това право.

Член 8. Просветно-възпитателска работа

Държавите трябва да информират всеки човек за правата и достойнството на хората с увреждания и за техните постижения и умения. Държавите поемат задължението да се борят срещу стереотипите, предразсъдъците и вредните по отношение на хората с увреждания обичаи. Например, във вашето училище трябва да се стимулира уважение към хората с увреждания, дори сред малките деца.

Медиите трябва да съобщават за несправедливо отношение към деца и възрастни с увреждания.

Член 9. Достъпност

Държавите поемат задължението да осигурят на хората с увреждания възможност да водят самостоятелен живот и да участват в живота на общностите, в които живеят. Всяко място, открито за посещение на граждани, включително сгради, пътища, училища и болници трябва да бъдат достъпни за хората с увреждания, включително за децата. Ако се намирате в обществена сграда и имате нужда от помощ, там трябва да се намира водач, четец или жестомимичен преводач, който да ви съдейства.

„Мир за всяко дете“, Ани Вергян, 8 г., Армения

Уреди

Телефоните, компютрите и други уреди не трябва да затрудняват използващите ги хора с различни увреждания. Например, уебсайтовете могат да се изработят така, че хората, които имат трудности с използването на клавиатурата, със зрението или със слуха, да могат да получат информацията в различен вид. Компютърът може да е снабден с клавиатура с Брайлова азбука или със звуков синтезатор за произнасяне на гумите, които се явяват на екрана.

Конвенцията накратко

Член 10. Право на живот

Правото на живот е неотменно право на всеки човек. Държавите гарантират, че то се отнася еднакво за всички хора, с и без увреждания.

Член 11. Ситуации на риск и извънредни ситуации

Хората с увреждания имат право както всички останали на осигурена защита и безопасност при въоръжени конфликти, извънредни ситуации и природни бедствия, например бури. Няма правни основания да ви откажат подслон или да ви изоставят докато други биват спасявани само защото сте човек с увреждане.

Член 12. Равенство пред закона

Хората с увреждания притежават „вменяемост“ наравно с останалите. Това означава, че когато станете пълнолетен, независимо дали имате увреждане или не, можете да получите заем за следване в учебно заведение, да подпишете договор за отдаване под наем на собственото ви жилище. Имате право да притежавате или да наследявате собственост.

Имате право на живот. Той ви е дар и никой съгласно закона не може да ви лиши от него.

Член 13. Достъп до правосъдие

Ако станете жертва на престъпление или свидетел на престъпление срещу други хора или ви обвинят в нарушение, имате право на коректно отношение по време на разследването и на съдебния процес. Трябва да получите помощ, за да можете да се изразявате при всички правни процедури.

Член 14. Свобода и лична неприкосновеност

Държавите трябва да гарантират на хората с увреждания правна защита на свободата им наравно с останалите.

Член 15. Негопускане на изтезания и жестоко, нехуманно и унижаващо достойнството отношение или наказание

Никой не може да бъде подлаган на изтезания или жестоко и унижаващо достойнството отношение. Всеки има право да откаже да бъде обект на медицински или научни опити.

Член 16. Негопускане на насилие и експлоатация

Деца с увреждания трябва да бъдат защитени срещу насилие и експлоатация. Те не бива да бъдат малтретирани или наранявани у дома или извън дома. Ако сте били подложени на насилие или малтретиране имате право да получите помощ за прекратяване на експлоатацията и за компенсация.

Член 17. **Защита на личната неприкосновеност**

Никой няма право да се отнася с вас пренебрежително поради ваши физически или психически увреждания. Имате право да получите уважение от останалите хора такъв, какъвто сте.

Член 18. **Свобода на придвижването и гражданство**

Всяко дете има право на кръщелно свидетелство и на гражданство и доколкото е възможно, право да знае кои са родителите му и да получава грижи от тях. На хората не може да се забранява да влизат в дадена страна или да напускат дадена страна на основание на техни увреждания.

Член 19. **Самостоятелен живот и ангажираност в общността**

Хората имат право да избират къде да живеят независимо дали са с увреждания или не. Когато станете пълнолетни, ще имате право да живеете самостоятелно, ако предпочитате така и да бъдете ангажиран в общността. Също така ще имате достъп до спомагателни услуги за подкрепа, ако се нуждаете от помощ, за да живеете в общността, като грижи у дома и персонална помощ.

Член 20. **Индивидуална мобилност**

Деца с увреждания имат право на придвижване и самостоятелност. Държавите трябва да ги подпомогнат в това.

Член 21. **Свобода на изразяването на мнение и убеждения и достъп до информация**

Деца с увреждания имат право да изразяват своето мнение, да търсят, получават и разпространяват информация и да получават информация във форми, които са способни да разбират и използват.

Член 22. **Неприкосновеност на личния живот**

Никой няма право да се намесва в личния живот на хората, независимо дали те са с увреждания или не. Хората, които знаят данни за други хора, например данни за тяхното здравно състояние, са длъжни да запазят тази информация поверителна.

Член 23. **Уважение към дома и семейството**

Хората имат право да живеят със своите семейства. Ако имате увреждане, правителството ви е длъжно да подпомогне семейството ви в разходите, свързани с увреждането, с информация и услуги. Не можете да бъдете отделен от родителите си, защото имате увреждане. Ако не можете да живеете със семейството си, правителството е длъжно да предостави грижа на по-далечни роднини или на общността. Младешите с увреждания имат права, еднакви с тези на останалите младежи по отношение на информация за репродуктивното здраве както и еднакви права с останалите да сключат брак и създават семейство.

Деца с увреждания имат право да се придвижват и да бъдат самостоятелни.

Lisa Lavole

Конвенцията накратко

„Ежедневие у нас“, Пегро Хосе Ривера, 14 г., Никарагуа

Член 24. **Образование**

Хората имат право да посещават училище. Ако имате увреждане не можете да бъдете изключен от образователния процес поради увреждането. Не бива да получавате образование в условия на сегрегация. Имате право на образование по учебна програма наравно с останалите деца, а държавата е длъжна да ви предостави нужната за това помощ. Например, тя е длъжна да осигури подходящи начини за вашето общуване, за да могат учителите ви да знаят как да откликнат на вашите нужди.

Член 25 и Член 26. **Здравеопазване и рехабилитация**

Хората с увреждания имат право на същия набор и качество на безплатни и ценово достъпни здравни грижи като тези за останалите. Ако имате увреждане, имате право на здравни услуги и рехабилитация.

Член 27. **Труд и заетост**

Хората с увреждания имат право на труд при свободно избрана работа и без дискриминация.

Член 28. Достатъчен жизнен стандарт и социална защита

Хората с увреждания имат право на храна, чиста вода, облекло и жилище без да бъдат подлагани на дискриминация. Държавата е длъжна да помага на децата с увреждания, които живеят в бедност.

Член 29. Участие в политическия и обществен живот

Хората с увреждания имат право да участват в политиката и в обществения живот. Слег като достигнете възрастта на пълнолетие, определена от законите във вашата страна, имате право да формирате групи, да служите на обществото, да имате достъп до избирателните секции, да избирате и да бъдете избрани на държавен пост независимо дали имате или нямате увреждане.

Член 30. Участие в културен живот, свободно време, отгих и спорт

Хората с увреждания имат право както всички останали да се занимават и да бъдат потребители на изкуство, спорт, игри, филми и други развлечения. Ето защо театрите, музеите, игрищата и библиотеките трябва да бъдат достъпни за всички, включително за децата с увреждания.

Член 31. Статистика и събиране на данни

Държавите трябва да събират данни за уврежданията с цел разработка на по-ефективни програми и услуги. Лицата с увреждания, които имат принос към научни изследвания върху уврежданията, имат право да бъдат третирани с уважение и състрадание. Личните данни, които те споделят трябва да останат поверителни. Събраните статистически данни трябва да бъдат на разположение на хората с увреждания и на останалите.

Член 32. Международно сътрудничество

Държавите трябва да си помагат взаимно за прилагане на членовете на конвенцията. Това предполага държавите с по-голям потенциал (като научна информация, полезни технологии) да помогнат с част от него на останалите страни, за да може повече хора по света да се възползват от правата по конвенцията.

Членове 33-50. Правила за сътрудничество, наблюдение (мониторинг) и приложение на конвенцията

Конвенцията за правата на хората с увреждания съдържа общо 50 члена. Членове 33-50 се отнасят до начина, по който възрастните, особено хората с увреждания и техните организации и правителствата, трябва да работят заедно, за да гарантират, че всички хора с увреждания се ползват от своите права. За да прочетете текста на тези членове, посетете www.un.org/disabilities.

„Ние играем“, Татев Даниелян, 15 г., Армения

Два свята...
разкъсани между ушите на
Звуковете и Мълчанието,
несигурни, неспособни да се срещнат...
Текат сълзи...
Без да знаят двата свята
се отблъскват,
отхвърлени, с усещането, че са чужди...
Текат сълзи...
Само няколко ръце
дърпат, тласкат, насърчават
безмилостно.
Текат сълзи, а усмивката
става по-голяма...
Продължаваш да си притиснат
между двата свята,
но си обичан...

Сара Лесли, 16 г., САЩ

Как правата стават реалност

Правата на децата с увреждания са еднакви с тези на всички други деца. От вас зависи светът да чуе за конвенцията. Хората трябва да говорят и да действат, ако искат обществото, в което живеят, да включи всеки.

Ако имате увреждане, настоящата конвенция дава на вас, на вашата грижава и на вашето семейство механизми за реализация на вашите права и мечти. Трябва да имате равни възможности да посещавате училище и да се включвате в други дейности. Възрастните в живота ви трябва да ви помагат да се движите, да общувате и да играете с другите деца, независимо от увреждането, което имате.

Вие сте гражданин, член на своето семейство и на обществото и можете да имате голям принос към него.

Устоявайте правата си и другите ще застанат на ваша страна. Всички деца **МОГАТ** да ходят на училище, **МОГАТ** да играят и **МОГАТ** да участват във всичко. Не казвайте „Не мога“. **ТИ МОЖЕШ!**

Виктор Сантяго Пинега

Какво можете да направите

Важно е да се промени отношението и правилата, така че децата с увреждания да могат да ходят на училище, да играят и да участват в дейностите, които всяко дете желае. Има ли в училището ви деца с увреждания, които влизат в клас и се включват в други дейности? Вашите учители вслушват ли се и откликват ли на тези сред вас, които имат специални нужди? Има ли рампа, жестомимичен преводач или други помощни средства? Хубаво! Ако е така, това означава, че във вашето училище се отнасят коректно с децата с увреждания като им дават равен шанс да учат. Вашето училище прилага конвенцията.

За съжаление много хора не се отнасят коректно с децата с увреждания. Можете да съдействате за засилване на интеграцията в обществото, в което живеете. Можете да започнете от дома и училището, за да промените манталитета на вашите родители и учители.

Има много неща, които можете да направите, за да информирате други хора за Конвенцията за правата на хората с увреждания и за потенциала на младежите с увреждания. Например:

- Бихте могли да се включите в организация или кампания. Големият брой е сила. За да се обедините с други хора, можете да подкрепите или да се присъедините към местно поделение на национална или международна организация. Възможно е те да имат специфични програми или кампании за младежи.
- Бихте могли да създадете ваш собствен проект. Стартирайте кампания за информиране на обществеността или кампания за набиране на средства или проведете проучване. (Имало ли е случай на некоректно поведение спрямо човек, когото познавате? Има ли във вашето училище рампа, а не само стълби?). Напишете петиция за премахване на барьерите, които сте срещали.
- Бихте могли да организирате клуб за популяризиране на конвенцията. Съберете на едно място деца с различни способности, провеждайте обществени мероприятия с вашите приятели и поканете нови хора да се присъединят към тях. Организирайте прожекции на филми или сгответе заедно обяд. Просто се забавлявайте и се наслаждавайте на уникалните дарби и способности на всеки един от вас.

- Бихте могли да организирате презентации във вашето училище и в близките училища за правата на хората с увреждания. Бъдете изобретателни. Нарисувайте плакати и представете пиеси, които да помогнат на вашите съученици да научат за правата, включени в конвенцията. Помолете родител или учител да ви помогнат да организирате презентацията и планирайте къде и кога ще можете да я направите. Поканете директора на вашето училище да присъства на презентациите ви.
- Бихте могли да създадете творби с група ваши приятели за правата на хората с увреждания. Те могат да бъдат графични рисунки, живопис или скулптури – по ваш избор, за да съобщите новости. Опитайте се да изложите творбите си във вашето училище, местните библиотеки, галерии или ресторанти – навсякъде, където хората ще могат да ги видят. По-нататък бихте могли да представите изложбата си и на други места и да популяризирате конвенцията пред още хора.
- Бихте могли да споделите своя опит и поуки с други хора. „Гласовете на младежта“ на УНИЦЕФ www.unicef.org/voу е популярен форум за онлайн дискусии на младежи.

Това са само няколко идеи за нещата, които бихте могли да направите – небето е пределът. Помолете възрастен, на когото вярвате, да ви помогне да организирате дейността си и прекарайте приятно!

„Рок състав от деца с увреждания“, Валерия Д’Авола, 13 г., Италия

За комплект учебни материали виж наръчника към настоящата брошура, озаглавен „Ти можеш: какво да знаем и какво да направим за популяризиране на Конвенцията за правата на хората с увреждания“.

Проверете знанията си

(1) Поставете липсващата гума.

- а. Един от принципите на Конвенцията за правата на хората с увреждания е пълно участие и _____ в обществото.
- б. Много съществуващи правила, отношения и сгради трябва да бъдат _____, за да може дете с увреждания да ходи на училище, да играе и да участва в нещата, които желае да прави всяко дете.
- в. Всеки човек има _____ права.
- г. Законите не бива да _____ хора с увреждания
- д. _____ се осъществява в много форми: то може да бъде писмено, речево или жестомимично.

(2) Пренаредете буквите, за да се образуват гуми и свържете гумите в изречение.

Иен _____ сичкив _____ мес _____
азличнир _____ и мамеи _____
азличнир _____ пособностис _____
он _____ иен _____ сичкив _____
мамеи _____ гнаквие _____ раван _____

(3) Какво е общото между тези деца?

- (1) а. вклучване; б. променени; в. рабни; г. гуцкритипрам; г. езикт
(2) Бсчки сме разлчнн и маме разлчнн способноспт, но ние Бсчки имаме рабни праба.
(3) Бсчки ме имам рабни праба.

Омборун:

РЕЧНИК

Всеобща декларация за правата на човека:

подписана на 10 декември 1948 година от всички държави-членки на ООН и представлява каталог на правата на всички хора.

Дискриминация: несправедливо отношение към лице или група поради раса, религия, пол или заради различни способности.

Достойнство: величието и гостолепието, с които се ражда всеки човек. Самоуважение. Да се отнасят към теб достойно означава другите хора да се отнасят уважително с теб.

Държави-страни по конвенция: държавите, които са подписали и приели конвенцията.

Комитет: група хора, избрани да работят заедно и да помогнат на по-голяма група хора.

Конвенция: договор или споразумение от група страни за създаване и прилагане на едни и същи закони. Конвенцията за правата на детето е споразумение, което гарантира възможността всички деца да се ползват от правата си като членове на обществото и да получават специалните грижи и закрила, от които се нуждаят като деца. Тази конвенция е най-широко приетият договор за правата на човека в историята. Конвенцията за правата на хората с увреждания е споразумение, което гарантира възможността на всички хора, включително и децата с увреждания, да се ползват от своите права.

Мускулна дистрофия: болестно състояние, при което мускулите отслабват с течение на времето.

Общност: група хора, които живеят в един и същ район. Означава и хора с едни и същи интереси или проблеми.

Общуване: обмен на информация. Означава и начин на четене, произнасяне или разбиране на информацията чрез използването на мултимедии, едър шрифт, Браилова азбука, жестомимичен език или използването на четец, който чете на висок глас.

Организация на обединените нации: организация, в която членуват практически всички страни в света. Правителствата се срещат в седището на ООН в Ню Йорк и работят заедно за мир и за един по-добър свят.

Помощни средства: средства, които ви помагат да направите нещо, което иначе не можете да направите: напр. инвалидна количка за придвижване или едър шрифт на екрана на компютъра, за да можете да го виждате.

Правен: свързан с, основаващ се на или изискуван от закона.

Приеман: официално одобряване или утвърждаване (например на конвенция или декларация).

Приложение: влизане в сила. Приложението на членовете на конвенцията означава да се изпълняват ангажиментите на конвенцията.

Присъщо по рождение достойнство: достойнството, с което всички хора се раждат.

Ратификация (ратифицирам): когато подписана конвенция или споразумение се одобри официално от дадена държава и стане закон в тази държава.

УНИЦЕФ: Детският фонд на Организацията на обединените нации. Агенция от системата на ООН, която работи за правата, оцеляването, развитието и закрилата на децата, за да направи света по-добро, по-сигурно и по-дружелюбно място за децата – и за всички нас.

Членове: абзац или раздел в юридически документ, който е номериран; номерата улесняват намирането на информация и ползването ѝ в писмен или словесен вид.

За допълнителна информация:
Child Protection Section
Programme Division, UNICEF

United Nations Children's Fund
3 United Nations Plaza
New York, NY 10017, USA
pubdoc@unicef.org
www.unicef.org

ISBN: 978-92-806-4301-5

© United Nations Children's Fund (UNICEF)
April 2008

unicef
unite for children